

Ramon Folch i Camarasa, escriptor i traductor

DAVID PAGÈS I CASSÚ

L'autor de l'entrevista, David Pagès i Cassú, i l'entrevistat, Ramon Folch i Camarasa

FOTO: Anna Farró

Ramon Folch i Camarasa (Barcelona, 1926) és el novè fill del popular escriptor Josep Maria Folch i Torres. Ja de petit va viure submergit en el món dels llibres i ben aviat, encara adolescent, es posà a escriure perquè «li semblava la cosa més natural del món».

Compta amb una cinquantena de llibres publicats, especialment novel·les, però també poesia, narració i teatre. Heus ací alguns dels títols més coneguts: *La maroma*, *El meu germà gran*, *La visita*, *La sala d'espera*, *Bon dia, pare*, *Sala de miralls*, *Estrictament confidencial*, *Manual del perfecte escriptor mediocre*, *Testa de vell en bronze...*

La del 2006 fou una collita especialment bona per a Folch i Camarasa. Van arribar a les llibreries *Manual de la perfecta parella mediocre* i la novel·la *Contra el silenci*, publicada per Edicions de l'Albí (Berga). Una novel·la, de ressos autobiogràfics, que conté els principals ingredients de la seva literatura i que ens el revela en la plenitud de la maduresa.

Entre els premis literaris que li han estat atorgats figuren el Joanot Martorell, el Sant Jordi, el Víctor Català, el Ramon Llull i el Sant Joan, de novel·la; el Ciutat de Barcelona i el Joan Santamaria, de teatre; el Víctor Català, de contes, i el Pere Quart i el Jaume Maspons, d'humor i sàtira.

La seva faceta de traductor és, així mateix, molt destacable. Ha traduït al català a la vora de dos-cents llibres, d'autors tan diversos com Truman Capote, Joseph Conrad, William Faulkner, Anna Frank, Graham Green, George Orwell...

L'octubre passat, coincidint amb el seu vuitantè aniversari, Folch i Camarasa rebé el Premi d'Actuació Cívica, que concedeix anualment la Fundació Lluís Carulla, i, a proposta de la Facultat de Traducció i d'Interpretació, fou investit Doctor Honoris Causa per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). L'any 1986 la Generalitat de Catalunya ja li havia atorgat la Creu de Sant Jordi. Tot plegat, unes distincions merescudes per tota una vida de servei a la llengua, a la cultura i al país.

Actualment resideix a Palau-solità i Plegamans, on, sense deixar d'escriure, traduir i publicar, dirigeix la Fundació Folch i Torres i el seu Arxiu-Museu, instal·lat al castell de la població.

Amb ell parlem del present i del futur de la nostra llengua, recordant que el seu pare fou un dels primers escriptors que, l'any 1913, adoptaren i secundaren les Normes Ortogràfiques de Pompeu Fabra.

—Conferenciant, dramaturg, narrador, poeta, traductor... En el món de les lletres, heu tocat diferents tecles i totes amb encert. Amb quin ordre, però, segons la vostra preferència, us agradaria que aquestes etiquetes constessin en una enciclopèdia?

—Escriptor català, novel·lista, autor teatral i traductor.

—Com ha influït en la vostra carrera literària el fet que el vostre pare tingué una projecció i una popularitat tan excepcionals?

—En el primer paràgraf de la vostra presentació ja hi ha la resposta a aquesta pregunta: escriure em semblava la cosa més natural del món. I encara ara m'ho sembla.

—A vuit anys vàreu escriure el vostre primer conte literari. Fou l'inici d'una vocació literària que ha resultat intensa i fecunda. Fins a quin punt, però, la mort, a disset anys, del

vostre germà Jordi —que en la seva adolescència ja havia mostrat una autèntica i prometedora vocació literària— féu que ben aviat us inclinés per la literatura i les tasques editorials?

—Suposo que l'exemple del meu germà contribuï a la meua vocació, com hi influí l'exemple del meu pare, però segurament jo devia portar a dintre alguna cosa més, perquè cap de les meves cinc germanes no s'ha dedicat a la literatura.

—En la immediata postguerra solíeu acompanyar el vostre pare a les representacions teatrals d'obres seves en diversos pobles i ciutats de Catalunya. Com recordeu aquells anys?

—Em sentia molt orgullós del meu pare, que en aquells anys, marginat per la pressió de les circumstàncies, recobrava als meus ulls la seva figura d'escriptor popular i estimat de tots els catalans.

—Hom reconeix la gran tasca que féu Josep M. Folch i Torres a l'hora d'acostar els infants i els joves als llibres en català. Però hi ha qui diu que no s'ha reconegut prou la tasca duta a terme per a incorporar el públic femení als canals de la literatura catalana. ¿Hi esteu d'acord, amb aquesta afirmació?

—No tothom li va reconèixer aquella gran tasca, que alguns intel·lectuals tendien a menystenir, de vegades per simple enveja o per una equivocada concepció del que ha de ser una literatura nacional, que no seria completa sense escriptors com el meu pare, que creà un gènere popular i contribuï, potser com cap altre, a difondre el gust per la lectura en català.

—En Massagan fou un dels personatges més famosos que creà el vostre pare. Vós convertíreu la novel·la en dos còmics i continuàreu la col·lecció —ara amb arguments originals— fins a arribar a quinze números. En Josep M. Madorell hi feia les il·lustracions. Fins i tot en van sortir vídeos. Han tingut —i tenen— un gran èxit. Amb la mort de Josep M. Madorell, el febrer del 2004, hem d'entendre que ja s'ha acabat la col·lecció?

—Totes les sèries i col·leccions literàries tenen un començament i un final. La mort del dibuixant Madorell fou una gran pèrdua per al país, i precipità naturalment la fi d'una sèrie prou extensa que més tard o més d'hora havia d'acabar-se. Per la meua banda, estic molt content d'haver ajudat a difondre la figura d'en Massagan, que els infants d'avui coneixen principalment gràcies als àlbums de còmics de l'editorial Casals.

—Compteu amb la majoria de premis que es donen en la literatura catalana. Els vostres són llibres de qualitat. Però, quina mena de valors hi heu volgut fer circular?

—No m'he proposat mai fer circular valors. Els que es poden trobar en els meus escrits hi són perquè són els meus i hi són perquè no podria escriure sense que hi siguin. On apareixen més clarament és potser en les cent vint «Històries possibles» que vaig escriure per al *Patufet* de la segona època, però són els mateixos que amaren tota la meua obra, potser més explícitament per raó del públic adolescent que havia de llegir aquelles narracions.

Josep M. Folch i Torres dibuixat per Isaac d'Aiguaviva. A la dreta el seu fill Ramon

—L'any passat van sortir publicats dos llibres vostres: *Manual de la perfecta parella mediocre* i *Contra el silenci*. ¿Una bona collita, la del 2006?

—I tant! Per a un escriptor de vuitanta anys la publicació de dos llibres inèdits en un sol any ve a ser tot el contrari d'un certificat de defunció!

—Com veieu la literatura catalana actual? Fins a quin punt la Fira de Frankfurt pot ajudar a projectar-la?

—En plena forma. Molts escriptors i escriptores, d'un nivell molt considerable, i amb moltes traduccions a les principals llengües estrangeres. Quant a la Fira de Frankfurt, tinc por que, amb la presència de llibres escrits en castellà, resulti una ocasió frustrada de fer saber al món que som catalans i que el català és la nostra llengua.

—El dia del Premi Honoris Causa deïeu que «per a ser un bon traductor d'obres literàries és convenient ser escriptor i, si és possible, un bon escriptor en llengua pròpia». ¿Ens les podeu concretar una mica més, aquestes paraules?

—No és cap secret. Vaig dir això que vaig dir perquè em sembla evident que no n'hi ha prou de conèixer una llengua estrangera i la pròpia. Cal saber escriure, i, en principi, escriure bé, i això és cosa dels escriptors.

—La vostra feina de traductor, com ha influït en la vostra condició d'escriptor? O, si voleu, podem formular

la pregunta al revés: la vostra condició d'escriptor, com ha influït en la vostra feina de traductor?

—En el meu cas, puc assegurar que la meva condició d'escriptor ha influït directament en les meves traduccions i que, inevitablement, les meves traduccions han influït, en alguns casos, en les meves obres originals. Traduir obliga a enriquir el propi vocabulari, i la varietat d'estils suggereix noves fórmules per a la creació de les pròpies obres.

—Parleu-nos de la vostra etapa com a traductor en l'Organització Mundial de la Salut (OMS), a Ginebra. Ens consta que varen ser uns anys magnífics.

—Vaig anar a parar a l'OMS, de Ginebra, on vaig viure amb la meva dona i els sis fills durant tretze anys, sobretot perquè, havent treballat sempre, alegrement, com a *free lance*, sense cap assegurança per al futur, a quaranta anys era hora de posar seny. Convertit en funcionari internacional, la vida a Ginebra i la feina a l'OMS van servir per a això, i també, ho reconec, per a fugir d'un país sense llibertat. Però sempre vaig esperar amb impaciència el moment de «tornar a casa», a una Catalunya amb una promesa de nova llibertat.

—El vostre pare, d'una manera immediata, donà suport a la normativa de Pompeu Fabra, la qual cosa el gramàtic agrai molt, ja que tant les pàgines del setmanari *En Patufet* com les seves novel·les eren molt llegides i esdevingueren magnífics canals de divulgació de les normes ortogràfiques. Ens agradaria que ens en parléssiu una mica.

—El pare estimava apassionadament Catalunya i de seguida va veure en Pompeu Fabra el seny ordenador de la nostra llengua, una llengua que era l'eina del seu ofici d'escriptor. El millor exemple de la seva adhesió incondicional a les normes fabrianes va ser la decisió de publicar la segona part d'una de les seves novel·les d'aventures amb la nova ortografia, tot i que la primera part s'havia publicat amb la vella, més o menys caòtica. Sí, l'adopció de les normes dins *En Patufet* va ser segurament una de les millors vies de divulgació de la gramàtica renovada.

—Els germans Folch i Torres varen fer immenses aportacions en la Catalu-

nya d'ara fa cent anys. Quins són els principals canvis que hi veieu, entre aquella Catalunya i l'actual? També ens agradaria que ens parléssiu de com veieu el futur de la nostra llengua i país.

—Lingüísticament, aquella Catalunya de fa cent anys, tot just començava a sortir del marasme en què el català havia sobreviscut amb prou feines, sense gaires instruments o eines per a tornar-li la vida plena, però amb un país que demostrà la seva capacitat de recobrar l'amor a la seva llengua. La Catalunya d'ara és molt diferent. Tenim molts instruments i eines, però manca la voluntat de fer-los servir. No vull ser pessimista, però tampoc no accepto l'optimisme dels qui diuen que Catalunya ha sortit de situacions més greus. La situació d'ara, per a mi, és molt més

greu i sense precedents. I la culpa d'aquesta situació, potser sí que ve de fora, però és sobretot dels catalans mateixos.

—Agafeu la vareta màgica de la llengua i doneu-nos tres fórmules per a potenciar l'ús social del català?

—La meva temptació és de respondre: 1) La independència nacional. 2) La independència nacional. I 3) La independència nacional. Mentre els qui viuen a Catalunya puguin al·legar que «estamos en España», anirem malament. Mentre els catalans no perdem el vici servil de canviar de llengua perquè sí, per «educació», perquè «no té importància», etc., anirem malament.

Cedeixo, doncs, a la temptació amb què he començat la resposta a aquesta pregunta.

—El premi d'Actuació Cívica i l'Honoris Causa són premis a tota una trajectòria. Devíeu estar molt content en rebre'ls?

—Ja he dit abans que sí. Potser no me'ls mereixo, aquests premis, però justament per això trobo que encara té més mèrit haver-los rebut!

—El dia que us van investir doctor honoris causa, Montserrat Bacardí deia que «heu defugit sempre l'èxit fàcil i immediat, les capelletes i la promoció personal còmoda, per poder-vos lliurar en cos i ànima a la creació i la traducció». ¿Les compartiu plenament, aquestes paraules?

—Home, la doctora Bacardí tenia l'obligació, essent la meva «padrina», d'exagerar una mica bastant. Per modestia, jo hauria de rebaixar el to de les seves paraules; però, per educació i respecte a una dama com ella, no estaria gens bé desmentir-la.

—La Fundació Folch i Torres ha fet i fa una gran tasca a l'hora de mante-

nir viu el record de la vida i l'obra dels cinc germans Folch i Torres. Vós mateix hi heu dedicat molts d'esforços i molta il·lusió. D'on va sorgir la idea de la seva creació?

—La Fundació Folch i Torres va ser creada pels descendents i amics dels cinc germans d'aquests cognoms, perquè tots érem conscients que calia aplegar, ordenar i difondre la seva múltiple obra literària i cultural, abans que se'n dispersés el record i es perdés el seu exemple. I, per ara, estem molt contents dels resultats obtinguts, i vull agrair des d'aquí les nombroses visites i aportacions rebudes, i especialment el suport de l'Ajuntament de Palau-solità i Plegamans, que ens ha cedit generosament l'ús de tota la planta noble del reconstruït Castell de Plegamans.

—La Fundació va ser l'impulsora de l'Any Josep M. Folch i Torres (2000) i de l'Any Patufet (2004), que tingueren un èxit extraordinari. Les memòries publicades en donen testimoni. Podem afirmar que tant el personatge com el setmanari continuen ben vius en l'imaginari col·lectiu català?

—Hi ha excepcions, naturalment, en aquest «imaginari col·lectiu», excep-

cions que no fan més que confirmar l'encert de la nostra iniciativa que vol, no solament interessar la majoria de catalans que coneixen els Folch i Torres, sinó també fer-los conèixer als altres. Sí, els Folch i Torres, el seu record, continua viu en els pocs ancians lectors de *En Patufet* que sobreviuen feliçment, i en els seus fills i filles, néts i nétes, besnéts i besnétes...

—Quins projectes teniu en el cap, en aquests moments?

—Tinc una altra novel·la rumiada, però sobretot em dedico a ordenar tots els escrits que tinc escampats per calaixos i capsos, entrar-los a l'ordinador i, de passada, fer-los una raspallada si els trobo massa tronats. I a la Fundació, continuo aportant idees i fent de guia de les visites que rebem. L'important és que cada dia em llevo amb la il·lusió de la feina que m'espera.

Fa pocs dies, un altre escriptor, també ben conegut, ens escrivia la següent dedicatòria: «Salut i lletres». Doncs això, senyor Folch, «salut i lletres» per a dur a bon port tots els projectes —molts i ben encaminats— que teniu entre mans. ♦

RESTAURANT I ALBERG RURAL

Bellavista

Al bell mig del Parc Natural
de la zona volcànica
de la Garrotxa

Promoció d'allotjament per als
lectors de «Llengua Nacional»
per als mesos de MAIG, JUNY i
JULIOL: 10 € per persona i nit.
Et quedaràs a casa?

- Tel.: 972 68 05 12
- C/e: info@fesolsiproductesdesantapau.com

